

RECENZE

**NOVÁKOVÁ, Zdenka a kol.**

*Státní správa a samospráva v českých zemích po roce 1918 se zřetelem na oblast školství.*

Praha: Epoque, 2014. 168 s.

Vanda VANÍČKOVÁ

Legislativní vymezení současného fungování státní správy a samosprávy ovlivňuje občana jako jednotlivce v instituci, tak společnost jako celek. Neméně důležitý je však historický proces formování státní správy a samosprávy, proměny zapříčiněné dějinnými událostmi, rozdělením politických sil a dalšími významnými faktory. Recenzovaná monografie přináší ucelený přehled vývoje problematiky státní správy a samosprávy na území dnešní České republiky a Slovenska (v kontextu komparace vývoje po roce 1945), s okrajovým přesahem do Polska, doplněný o pohled na stav školství ve sledovaných obdobích.

Autorkou publikace je JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D., odborná asistentka Ústavu pedagogiky a sociálních studií Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, která se věnuje právní problematice v rámci své publikační činnosti i výuky na univerzitě. V návaznosti na vyučované předměty a místo profesního působení autorka tematiku státní správy a samosprávy propojuje se školstvím, podrobněji se pak zaměřuje na oblast Olomoucka.

Cílem publikace je seznámit čtenáře s chronologicky vystavěným výčtem událostí významných pro vývoj a formování státní správy a samosprávy v českých zemích. Text zahrnuje období počínaje říjnem

roku 1918 po stav na území České republiky, který byl v roce 2000. V souvislosti s fungováním státní správy a samosprávy a s ohledem na sféru školství je text vhodně rozšířen o komparaci této problematiky v České republice a Polsku.

Publikace o rozsahu 168 stran je formálně členěna (vyjma úvodu a závěru) na osm kapitol, jež obsahují tři a více podkapitol. Oproti zvolenému dělení na osm kapitol lze v textu identifikovat čtyři tematické roviny – historický vývoj (kapitoly 1-5), legislativní pojetí (kapitola 6), problematika krajského zřízení (kapitola 7) a komparace se stavem v Polsku (kapitola 8).

Charakter prvních pěti kapitol je podobný, autorka se zaměřuje primárně na dějinné ukotvení období, nastínění základních politických událostí, uspořádání státu, dále pak na činnost, fungování a dělení státní správy a samosprávy. Jak naznačuje název publikace, prostor je vždy věnován i oblasti školství obecně, konkrétně pak se zacílením na region Olomouc, na němž je vývoj sledované problematiky ilustrován. První kapitola je nejrozsáhlejší a pojednává o letech 1918–1939 (vyhlášení republiky, Ministerstvo školství a národní osvěty, situace na Slovensku, župní zákon, správní reforma ve 20. letech, období druhé ČSR). Druhá kapitola je věnována okupační a protektorátní správě, samosprávě, justici, bezpečnostním složkám a školství protektorátu Čechy a Morava. Obsahem třetí kapitoly je pojednání o období 1945–1960. Akcentovány jsou změny postavení Slovenska k centrálním institucím, národní výbory a krajský národní výbor Olomouckého kraje. Čtvrtá kapitola je věnována období od roku 1960 do politického převratu v roce 1989, sledovaný časový úsek je rozdělen federalizací státu v roce 1969. Pátá kapitola přináší náhled na situaci po roce 1989 a otvírá otázky týkající se občanské společnosti, komunální politiky či proměny politické scény. Popsané kapitoly v sobě přehledně propojují pohled historie, politiky, politické kultury a zákonodárství.

Šestá kapitola představuje ryze legislativní aspekty vývoje státní správy, samosprávy a školství po roce 1918 s nastíněním vývoje školské správy. Sedmá kapitola pojednává o krajském zřízení (exkurz do krajské úrovně Československé socialistické republiky, regionální

úrovně vládnutí v České republice, ustavení krajských orgánů a v závěru politický systém na krajské úrovni).

Pohled za hranice našeho státu a přiblížení polského kontextu nabízí osmá kapitola. Konkrétně se autorka věnuje mimo povinného historického exkurzu vzdělávacím úkolům v době třetí republiky a specifikům samospráv Opolského vojvodství. Tato oblast byla zvolena pro svůj výjimečný charakter, jedná se o nejvíce multikulturní polský region (dle procentuálního zastoupení německé národnosti) a také region, který má silné vazby k České republice a Olomouckému kraji.

Seznam literatury a zdrojů je obsáhlý, zahrnuje publikace, zákony, archivní prameny, denní tisk. Vzhledem k povaze publikace je zřejmé, že zdroje jsou tuzemské, polské a německé. Další materiály a odkazy na prameny vztažené ke zkoumané problematice pak obsahují autorčiny poznámky.

Publikace přináší čtenářům přehledný a chronologicky uspořádaný výklad problematiky státní správy a samosprávy v českých zemích po roce 1918, který autorka doplňuje o pohled na oblast školství. Právě zacílení na školství dělá z publikace cenný zdroj i pro pedagogiku. Historické prameny dokazují, že mnohé otázky, jež jsou dnes reflektovány, nejsou ryze aktuální. Příkladem je demokratický prvek fungování tzv. rodičovských rad podporujících spolupráci mezi rodinou a školou ve 20. letech 20. století.